

„STĄD JESTEM, STĄD POCHODZĘ...”

ZWYCZAJE I OBRZĘDY KOŁĘDNICZE NASZEGO REGIONU

Okres Bożego Narodzenia kojarzy się niezmiennie ze śpiewem kołęd i chodzeniem po kołędzie. Grupy kołędnicze chodzą od domu do domu, śpiewają kołеды i składają świąteczno-noworoczne życzenia. Ten piękny i zanikający już zwyczaj znany jest od bardzo dawna. Chodzenie po kołędzie rozpoczyna się 26 grudnia czyli na Św. Szczepana i trwa do 6 stycznia (Trzech Króli), ale w niektórych regionach nawet do 2 lutego.

Najbardziej znane grupy kołędnicze to:

Kołędnicy z gwiazdą – jest to grupa kołędników ubranych w kożuski, jeden z nich niesie gwiazdę, wykonaną z kolorowego papieru, podświetloną od środka. Gwiazda pięknie się kręci, a kołędnicy śpiewają kołędę i składają domownikom życzenia.

Kołędnicy z szopką - szopkarze chodzą z szopką, w której są postacie i zwierzęta otaczające żłóbek Pana Jezusa. Często ta grupa odgrywa przedstawienia i śpiewa kołеды.

Grupa z turońcem – w okresie karnawału chodzi z kołędą grupa przebierańców. Najczęściej dzieci przebierają się w Żyda, dziada, cygana. Turoń to kołędnik przebrany za rogate zwierzę, z drewnianym łbem i kłapiącą szczęką. turoń prowadzi jeden z chłopców na słomianym łańcuchu. Cała gromada kołędników skacze, śpiewa, płata różne figle, a turoń kłapie pyskiem.

W naszej tradycji zachował się zwyczaj chodzenia z **kobyłką** czyli z konikiem.

Herody- to liczna grupa kołędników, składająca się z wielu postaci i wykonująca krótkie przedstawienie. Są tu pasterze, Trzej Królowie, Dziad, Baba, Żyd, Cyganka, Anioły, Diabeł, Śmierć, Herod.

Życzenia są składane wierszem lub kołędą, przy okazji płata się domownikom figle.

Draby – wcześniej rano w Nowy Rok przychodzą do domów kołędnicy. Na głowie mają wysokie czapki zrobione ze słomy, a całe ciało okręcają słomianymi powrósłami.

W zamian za życzenia przyjmowane jako pomyslna wróżba-urodzaju i powodzenia, gospodarze obdarowują kołędników świątecznymi smakołykami lub datkami pieniężnymi. Przyjęcie kołędników wróży pomyslność w domu.

Dzisiaj już ten piękny zwyczaj powoli zanika, a do naszych domów coraz rzadziej zagląдают rozśpiewani kołędnicy.

WSPOMNIENIA DOTYCZĄCE ZWYCZAJÓW KOŁĘDNICZYCH

Okres Bożego Narodzenia odznaczał się tym, że począwszy od wigilii chodzili do domów kołędnicy. Przeważnie były to szkolne dzieci, ale trafiali się i dorośli. Chodzili z gwiazdą, a także z turoniem i z szopką. W dzień Nowego Roku wcześniej rano przychodzili do domów draby. Mieli czapy zrobione ze słomy, a kożuszki odwrócone na drugą stronę. Winszowali śmiesznymi wierszykami i składali życzenia noworoczne.

*„Na szczęście, na zdrowie na ten Nowy Rok,
żeby wam się urodziła kapusta i groch,
żeby wam się darzyło w oborze, komorze,
co daj Panie Boże!*

*W polu snop przy snopie, kopa przy kopie,
byście mieli pszeniczkę jako rękawiczkę,
ziemniaki jak buraki, buraki jak przetaki,
w każdym kątku po dzieciątku, a na piecu troje,
i żebyście nie gadali, że to które moje.
Dziewki, żeby wam się powydawały
I wiele z chałupy nie zabrały.
Szczęścia, zdrowia, łaski z nieba,
Czego w życiu wam potrzeba.
Życzę wam moi mili, żebyście długo
I szczęśliwie żyli.”*

wspominali pani Stefania Ludwin i pan Leszek Ludwin
babcia i tato Jadzi Ludwin z II a

*„Dziękujemy za kolędę gospodarzu - panie,
niech tu Jezus i Maryja w tym domu zostanie”*
wspominała pani Helena Kapanowska
Babcia Anety Kluski z II a

JASEŁKA

Jasełka to widowisko o Bożym Narodzeniu wzorowane na średniowiecznych misteriach franciszkańskich.

Za twórcę przedstawień bożonarodzeniowych uważany jest Św. Franciszek z Asyżu. To on, aby lepiej zrozumieć tajemnicę Narodzenia Pana Jezusa i przybliżyć nastrój tamtych dni wprowadził postacie Jezusa, Maryi, Józefa, pastuszków i zwierząt. Miejscem akcji jest szopka betlejemska, a treścią wydarzeń jasełkowych jest historia narodzenia pana Jezusa w Betlejem i spisku Heroda.

Teksty jasełkowe były w historii najczęściej anonimowe. Przerabiano je wielokrotnie, między innymi, dlatego, że zawierały wątki odwołujące się do aktualnych wydarzeń.

WSPOMNIENIA

„Pamiętam, że dawniej w naszej wsi były przedstawiane jasełka w nieistniejącej już świetlicy. Oczywiście była w tych jasełkach szopka z Matką Boską i małym Jezusem. Pokłon oddawali Mu Trzej Królowie, pastuszkowie, Herod ze świtą, na końcu Śmierć i diabeł. W czasie jasełek śpiewano dużo kolęd. Dobrze, że od wielu lat jasełka powróciły na scenę. Wymowa tego przedstawienia jest piękna i wzruszająca.”

Pani Stefania Ludwin
Babcia Jadzi Ludwin z II a

zebrała i opracowała Maria Świerz